PROTECȚIA DREPTURILOR SUBIECȚILOR DE DATE CU CARACTER PERSONAL, ÎN PROCESUL DE PRELUCRARE AL DATELOR CU CARACTER PERSONAL

PROTECTION OF THE RIGHTS OF PERSONAL DATA SUBJECTS IN THE PROCESS OF PERSONAL DATA PROCESSING

Albert ANTOCI
Dr. în drept, lector universitar
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract

Ensuring the security of personal data in their processing within the personal data information systems aims at establishing the necessary regulations for the observance of the security of confidentiality and the integrity of the personal data of the personal data subjects processed within the information systems.

The security of personal data protection and protection is a matter of major and current concern, due to the connection of this subject to the protection of the freedoms and democratic principles on which European legal norms are based.

Asigurarea securității datelor cu caracter personal la prelucrarea acestora în cadrul sistemelor informaționale de date cu caracter personal, are drept scop stabilirea regulelor necesare pentru respectarea securității confidențialității și integrității datelor cu caracter personal, ale subiecților de date cu caracter personal prelucrate în cadrul sistemelor informaționale.

Siguranţa în tratamentul datelor cu caracter personal şi protecţia acestora constituie un subiect de interes major și actual, fapt ce se datorează conexiunii acestei tematici la cea privind protecţia libertăţilor şi principiilor democratice pe care se bazează normele juridice europene.

Reieşind din necesitatea de a apăra şi respecta dreptul fundamental la viaţă intimă şi privată, protecţia datelor cu caracter personal constituie un domeniu deosebit de important, fapt confirmat prin tratarea acestei tematici în capitole distincte prevăzute în mai multe acte comunitare/europene.

Actul de bază al UE ce tine de protecția datelor cu caracter personal, este Regulamentul (UE) 2016/679.

Protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către autoritățile competente în scopul prevenirii, investigării, depistării sau urmăririi penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor, inclusiv al protejării împotriva amenințărilor la adresa siguranței publice și al prevenirii acestora, precum și libera circulație a acestor date, face obiectul unui act juridic specific al Uniunii.

Prin urmare, prezentul regulament nu ar trebui să se aplice activităților de prelucrare în aceste scopuri. Cu toate acestea, datele cu caracter personal prelucrate de către autoritățile publice în temeiul prezentului regulament, atunci când sunt utilizate în aceste scopuri, ar trebui să fie reglementate printr-un act juridic mai specific al Uniunii, și anume Directiva (UE) 2016/680 a Parlamentului European și a Consiliului (7).

Statele membre pot încredința autorităților competente în sensul Directivei (UE) 2016/680 sarcini care nu sunt neapărat îndeplinite în scopul prevenirii, investigării, depistării sau urmăririi penale a infracțiunilor sau al executării pedepselor, inclusiv al protejării împotriva amenințărilor la adresa siguranței publice și al prevenirii acestora, astfel încât prelucrarea datelor cu caracter personal pentru alte scopuri, în măsura în care se încadrează în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, să intre în domeniul de aplicare al prezentului regulament.

În ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către aceste autorități competente în scopuri care intră în domeniul de aplicare al prezentului regulament, statele membre ar trebui să poată

menține sau introduce dispoziții mai detaliate pentru a adapta aplicarea normelor din prezentul regulament.

Aceste dispoziții pot stabili mai precis cerințe specifice pentru prelucrarea datelor cu caracter personal de către respectivele autorități competente în aceste alte scopuri, ținând seama de structura constituțională, organizatorică și administrativă a statului membru în cauză.

Atunci când prelucrarea de date cu caracter personal de către organisme private face obiectul prezentului regulament, prezentul regulament ar trebui să prevadă posibilitatea ca statele membre, în anumite condiții, să impună prin lege restricții asupra anumitor obligații și drepturi, în cazul în care asemenea restricții constituie o măsură necesară și proporțională într-o societate democratică în scopul garantării unor interese specifice importante, printre care se numără siguranța publică și prevenirea, investigarea, depistarea și urmărirea penală a infracțiunilor sau executarea pedepselor, inclusiv protejarea împotriva amenințărilor la adresa siguranței publice și prevenirea acestora.

Acest lucru este relevant, de exemplu, în cadrul combaterii spălării de bani sau al activităților laboratoarelor criminalistice.

Deși prezentul regulament se aplică, *inter alia*, activităților instanțelor și ale altor autorități judiciare, dreptul Uniunii sau al statelor membre ar putea să precizeze operațiunile și procedurile de prelucrare în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal de către instanțe și alte autorități judiciare.

Prelucrarea datelor cu caracter personal nu ar trebui să fie de competența autorităților de supraveghere în cazul în care instanțele își exercită atribuțiile judiciare, în scopul garantării independenței sistemului judiciar în îndeplinirea sarcinilor sale judiciare, inclusiv în luarea deciziilor.

Supravegherea unor astfel de operațiuni de prelucrare a datelor ar trebui să poată fi încredințată unor organisme specifice din cadrul sistemului judiciar al statului membru, care ar trebui să

asigure în special respectarea normelor prevăzute de prezentul regulament, să sensibilizeze membrii sistemului judiciar cu privire la obligațiile care le revin în temeiul prezentului regulament și să trateze plângerile în legătură cu astfel de operațiuni de prelucrare a datelor [1].

Necâtînd la existența prezentului Regulament, Jurisprudenţa CEDO a examinat numeroase situaţii în care au apărut aspecte legate de protecţia datelor, în special situaţii cu privire la intercepţia comunicărilor[2], diferite forme de supraveghere[3] şi protecţia împotriva stocării datelor cu caracter personal de către autorităţile publice [4].

Aceasta a clarificat faptul că articolul 8 din Convenţia europeană a drepturilor omului nu numai că obligă statele să nu întreprindă vreo acţiune care ar putea încălca dreptul prevăzut de convenţie, ci prevede şi că acestea sunt supuse, în anumite împrejurări, obligaţiilor pozitive de a asigura în mod activ respectarea efectivă a vieţii private şi de familie.[5]

În ceea ce priveşte instituţia poliţiei, în calitate de operator care este investit cu cele mai vaste competențe în sfera prelucrării datelor cu caracter personal, conform prevederilor legale în vigoare, are obligaţia de a respecta caracterul privat şi securitatea prelucrarii datelor cu caracter personal ale fiecarei persoane. De asemenea, are obligația de a administra, în condiţii de siguranţă, bazele de date anume create pentru îndeplinirea atribuţiilor legale ce-i revin şi de a asigura persoanelor înregistrate, în calitate de persoane vizate, drepturile anume prevăzute în cuprinsul Legii nr. 311, cu modificările ulterioare.

Importanţa problemei este determinat, pe de o parte, de creşterea utilizării procesării automate a datelor personale în sectorul poliţienesc, iar pe de altă parte, de posibilele beneficii obţinute prin utilizarea calculatoarelor şi a altor mijloace tehnice în acest domeniu, şi nu în ultimul rând, îngrijorarea în privinţa posibilelor ameninţări la adresa intimităţii personale ce creşte prin utilizarea abuzivă a

metodelor de procesare. De asemenea, intensificarea utilizării procesării automate a datelor personale în sectorul poliţienesc a fost de natură să pună probleme noi în faţa jurisdicţiei europene de protecţie a drepturilor omului.[6]

Cu toate că, actualmente, cadrul juridic naţional în domeniul protecţiei datelor cu caracter personal este în concordanţă cu cel al Uniunii Europene, procesul de armonizare a legislaţiei trebuie să fie continuu pentru a face faţă schimbărilor permanente generate de evoluţia domeniului în cauză.

Faptul respectiv este confirmat prin punctele ce sunt incluse în planul de acțiuni ale Guvernului R.Moldova, pentru anii 2016-2018.[7]

În prezent, în pofida existenţei cadrului normativ, fiecare operator de date cu caracter personal îşi stabileşte propria politică de securitate (ori în general neglijează acest aspect) care, în majoritatea cazurilor, nu răspunde unor exigenţe simple, existînd pericolul de acces neautorizat la sistemele de evidenţă a datelor cu caracter personal, de operaţiuni ilegale de prelucrare a acestor date sau de încălcare prin alte metode a principiilor de confidenţialitate a datelor.

În fapt, s-a constatat un număr considerabil de entităţi care prelucrează date cu caracter personal (operatori sau persoane împuternicite de către operatori) necunoscînd prevederile cadrului legal în domeniu, precum şi obligaţia de asigurare a confidenţialităţii şi a securităţii datelor cu caracter personal prelucrate.

Persoanele fizice sînt expuse zilnic situaţiilor în care instituţii bancare, agenţii de turism, instituţii medicale, prestatori de servicii de telefonie şi internet etc. utilizează pe larg datele lor cu caracter personal, deseori făcînd abuz în ceea ce privește volumul şi categoriile de date colectate, încalcînd flagrant drepturile prevăzute de Legea privind protecţia datelor cu caracter personal.

Subiecţii nu sînt informaţi pe deplin asupra scopului pentru care sînt colectate şi pentru care urmează a fi prelucrate datele cu caracter personal care-i vizează.[8]

Astfel, cea mai mare atenție revine față de operator ca fiind: „*persoana fizică sau persoana juridică de drept public sau de drept privat, inclusiv autoritatea publică, orice altă instituţie ori organizaţie care, în mod individual sau împreună cu altele, stabileşte scopurile şi mijloacele de prelucrare a datelor cu caracter personal prevăzute în mod expres de legislaţia în vigoare*”, și persoană împuternicită de către operator adică: „*persoana fizică sau persoana juridică de drept public ori de drept privat, inclusiv autoritatea publică şi subdiviziunile ei teritoriale, care prelucrează date cu caracter personal în numele şi pe seama operatorului, pe baza instrucţiunilor primite de la operator*”.[9]

În Republica Moldova autoritatea națională ce este abilitată cu dreptul de a controla modalitatea prelucrării datelor cu caracter personal este Centrul Național Pentru Protecția Datelor cu Carcter Personal. Funcția de bază a acesteia constînd în monitorizarea respectării legislației cu privire la protecția datelor cu caracter personal și verificarea aplicării acesteia, fapt stipulate expres la art.20 alin.(1) lit. a) al Legii privind protecția datelor cu caracter personal.

În contextul competențelor de verificare a corespunderii prelucrării datelor cu caracter personal prevederilor legale din domeniu, Centrul asigură, în permanent examinarea plîngerilor subiecților de date cu caracter personal și altor adresări.

Astfel, în ordine prevederilor art.27 al Legii nr. 133 subiectul de date cu caracter personal poate înainta Centrului o plîngere, în cazul că consideră că prelucrarea datelor sale nu este conformă cu cerințele legii precitate, în termen de 30 de zile din momentul depistării încălcării.[10]

În baza plîngerii subiectului de date cu character personal sesizării/autosesizării sau în cadrul solicitării autorizării transmiterii transfrontaliere de date cu caracter personal, poate fi inițiat de către centru controlul legalității prelucrării datelor cu caracter personal.

Analizînd conținutul raportului de activitate al Centrului Național Pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, pentru anul

de activitate 2016, în cadrul procedurilor de control efectuate avînd ca obiect de examinare verificarea legalității prelucrării datelor cu caracter personal prin monitorizarea video, de către Centru, s-a determinat constatarea multiplelor încălcări admise de operatorii persoane fizice și juridice, manifestate în esență prin următoarele (sunt expuse doar o parte din încălcări):

- *prelucrarea datelor cu caracter personal prin utilizarea sistemelor de supraveghere video efectuată contrar regulelor generale prevăzute de art. 4 și 5 ale Legii nr. 133, în special al principiului proporționalității scopului urmărit;*
- *supravegherea video efecuată în locuri și spații publice, inclusive pe căile publice de acces de pe domeniul public sau privat, fără notificarea Centrului a sistemelor de supraveghere video și fără autorizarea Centrului, contrar prevederilor art.23 și art. 28 ale legii precitate;*
- *prelucrarea datelor cu caracter personal prin mijloace de supraveghere video în spații în care se impune asigurarea intimității persoanei;*
- *prelucrarea datelor cu caracter personal ale angajaților prin mijloace de supraveghere video fără consimțământul expers și liber exprimat al acestora și fără respectarea drepturilor acestor persoane, în special al dreptului la informare prealabilă a angajaților.*
- *Prelucrarea datelor cu caracter personal prin mijloace de supraveghere video fără a realiza dreptul la informare a subiecților care cad sub vizorul camerilor video.*
- *Nesemnalarea existenței sistemului de supraveghere video prin intermdiul unei pictograme care să conțină o imagine reprezentativă cu vizibilitate suficientă și poziționată la o distanță rezonabilă de locurile unde sunt amplasate echipmantul de supraveghere video, contrar faptului că de către Centru prin decizia nr.581 din 2015[11] a fost aprobat formularul tipizat de informare*

privind efectuarea supravegherii video, care este obligatorie a fi afișată de către operatorii care efectuiază monitorizare video.

- *Nerespectarea de către operatori a obligației legale de a asigura confidențialitatea datelor cu caracter personal prelucrate prin intermdiul sistemului de supraveghere video, de a adopta și a implimenta măsurile tehnice și organizatorice necesare pentru protejarea datelor cu caracter personal, în condițiile art.29 și art.30 al Legii nr. 311.[*10]

Pentru verificarea modului de respectarea de către operator al drepturilor subiecților de date cu caracter personal, în procesul de prelucrare al datelor cu caracter personal, Centrul este abilitat cu dreptul de a realiza controlul legalităţii prelucrărilor de date cu caracter personal, activtate ce reprezintă totalitatea acţiunilor de verificare a corespunderii operaţiunilor de prelucrare a datelor cu caracter personal cu cerinţele legale şi a îndeplinirii condiţiilor prevăzute de lege de către operatorul de date cu caracter personal sau persoana împuternicită de către acesta, realizate de Centru.

În procesul efectuării controlului, controlorul desemnat are următoarele drepturi:

a) de a avea acces în încăperile şi pe teritoriul unde sînt amplasate sisteme de evidenţă a datelor cu caracter personal, la prezentarea legitimaţiei, deciziei şi a delegaţiei de control entităţii supuse controlului sau a persoanei împuternicite ale acesteia;

b) de a avea acces la datele cu caracter personal prelucrate, la echipamentul de prelucrare, programe şi aplicaţii, precum şi la orice document sau înregistrare referitoare la prelucrarea de date cu caracter personal;

c) să exercite controale de securitate, inclusiv cu efectuarea unor măsuri tehnice pentru simularea unui model de accesare a sistemelor de evidenţă a datelor cu caracter personal, în scopul verificării nivelului de protecţie a sistemelor de evidenţă a datelor cu caracter personal, precum şi în scopul preîntîmpinării unor eventuale

cazuri de acces ilicit sau întîmplător asupra acestor sisteme, depistării locurilor slabe în mecanismele de protejare a acestora;

d) să solicite şi să primească gratuit de la persoane fizice sau juridice, informaţiile necesare legate de obiectivele controlului;

e) să verifice şi să facă copii de pe orice document sau înregistrare referitoare la prelucrarea datelor cu caracter personal;

f) să solicite şi să primească de la entitatea supusă controlului, explicaţii/informaţii în scris sau verbale privind aspectele controlate;

g) să formuleze propuneri pentru elaborarea instrucţiunilor necesare pentru remedierea deficienţelor constatate;

h) să urmărească respectarea măsurilor dispuse în urma efectuării controalelor;

i) să constate contravenţii şi să întocmească procese-verbale (Anexele nr.4-6 la prezentul Regulament) în baza materialelor de control, conform prevederilor Codului contravenţional;

j) să dispună, în conformitate cu procedura reglementată de Codul contravenţional, ridicarea anumitor obiecte sau documente care ar avea importanţă pentru cauza contravenţională pornită în procesul controlului;

k) să efectueze, în conformitate cu procedura reglementată de Codul contravenţional, percheziţie, dacă din probele acumulate la o cauză contravenţională pornită în procesul controlului, rezultă o presupunere rezonabilă că într-o anumită încăpere, la domiciliu ori în alt loc sau la o anumită persoană se pot afla mijloace ce au servit la săvîrşirea contravenţiei, obiecte sau documente care pot avea importanţă pentru cauză;

l) în cazul constatării, în procesul controlului, a contravenţiei şi întocmirii procesului-verbal cu privire la contravenţie, să exercite drepturile cu care este învestit agentul constatator, în conformitate cu Codul contravenţional.

În procesul efectuării controlului, entitatea supusă controlului are următoarele obligaţii:

a) să permită accesul controlorilor în încăperile sale de serviciu şi pe teritoriul amplasării sistemelor de evidenţă a datelor cu caracter personal, la datele cu caracter personal prelucrate, la echipamentul de prelucrare, la programe şi aplicaţii, la orice document sau înregistrare referitoare la prelucrarea de date cu caracter personal (pe parcursul programului de lucru);

b) să prezinte documentele şi informaţiile solicitate de controlor în vederea efectuării controlului;

c) să creeze condiţii necesare şi, în caz de necesitate, să delege persoana responsabilă de politica de securitate a datelor cu caracter personal ori alţi angajaţi pentru asigurarea desfăşurării procesului de efectuare a controlului;

d) să asigure prezenţa conducătorului (adjunctului) sau a reprezentanţilor subdiviziunii responsabile de aspectele ce ţin de control (în special persoana responsabilă de politica de securitate a datelor cu caracter personal) în cazul controalelor planificate. În cazul controalelor inopinate, să asigure prezenţa acestora imediat ce va fi posibil în virtutea circumstanţelor obiective;

e) să coopereze cu controlorul şi să contribuie la executarea eficientă a controlului;

f) să dea explicaţii în scris sau verbal şi să ofere informaţii relevante controlorilor, referitor la chestiunile abordate în cadrul controlului.

Procedura de control se încheie prin întocmirea de către controlor/i a actului de control, în termen de cel mult 10 zile lucrătoare de la data încheierii controlului (pentru controale planificate) şi de cel mult 3 zile lucrătoare de la data încheierii controlului inopinat. Excepţie de la această regulă va fi în cazurile, cînd în conformitate cu prevederile pct. 83-84 din Cerinţele aprobate prin Hotărîrea Guvernului nr. 1123 din 14 decembrie 2010,

rezultatele controlului sînt puse imediat la dispoziţia operatorului de date cu caracter personal.[12]

În concluzie putem menționa faptul că prelucrarea legală a datelor cu caracter personal prin orice metodă presupune indubitabil respectarea obligatorie al condițiilor legale.

Concomitent, orice persoană are dreptul de a obţine de la operator, la cerere, fără întîrziere şi în mod gratuit informaţie privind:

• confirmarea faptului că datele care îl privesc sînt sau nu sînt prelucrate de acesta, de asemenea informaţii referitoare la scopurile prelucrării, categoriile de date avute în vedere şi destinatarii sau categoriile de destinatari cărora le sînt dezvăluite datele;

• comunicarea, într-o formă inteligibilă şi într-un mod care nu necesită un echipament suplimentar, a datelor cu caracter personal care fac obiectul prelucrării, precum şi a oricărei informaţii disponibile privind originea acestor date;

• informaţii privind principiile de funcţionare a mecanismului prin care se efectuează prelucrarea automatizată a datelor care vizează subiectul datelor cu caracter personal;

• informaţii cu privire la consecinţele juridice generate de prelucrarea datelor cu caracter personal pentru subiectul acestor date;

• informaţii privind modul de exercitare a dreptului de intervenţie asupra datelor cu caracter personal.

Cu toate că deja sunt elaborate și implimentate un șir de acte legislative, dispoziții și ordine interne de activitate, care prin conținutul lor reglementează destul de explicit procedura de prelucrare al datelor cu carcter personal, totuși există un șir de rezerve la capitolul prelucrării de date cu caracter personal de către unele entități, fără însă a fi autorizate cu asemenea gen de activitate, conform regulilor prescrise, situație ce în esență duce la încalcarea de către lucrătorii entității respective al drepturile subiecților de date cu caracter personal.

Referințe bibliografice:

1. Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (Text cu relevanță pentru SEE);
2. A se vedea, de exemplu, Hotărârea CEDO din 2 august 1984 în cauza Malone/Regatul Unit, nr. 8691/79;Hotărârea CEDO din 3 aprilie 2007 în cauza Copland/Regatul Unit, nr. 62617/00.
3. A se vedea, de exemplu, Hotărârea CEDO din 6 septembrie 1978 în cauza Klass şi alţii/Germania, nr. 5029/71; Hotărârea CEDO din 2 septembrie 2010 în cauza Uzun/Germania, nr. 35623/05;
4. A se vedea, de exemplu, Hotărârea CEDO din 26 martie 1987 în cauza Leander/Suedia, nr. 9248/81; Hotărârea CEDO din 4 decembrie 2008 în cauza S. şi Marper/Regatul Unit, nr. 30562/04 şi nr. 30566/04;
5. A se vedea, de exemplu, Hotărârea CEDO din 17 iulie 2008, I./Finlanda, nr. 20511/03; Hotărârea CEDO din 2 decembrie 2008 în cauza K.U./Finlanda, nr. 2872/02;
6. Ordinul MAI nr. 14/1361, din 31.10.2013, privind aprobarea Ghidului pentru exercitarea drepturilor de către persoanele ale căror date cu caracter personal sunt prelucrate în cadrul Ministerului Afacerilor Interne;
7. Hotărîrea Guvernului R.Moldova Nr. 890 din 20.07.2016 cu privire la aprobarea Planului de acţiuni al Guvernului pentru anii 2016-2018 Publicat : 22.07.2016 în Monitorul Oficial Nr. 217-229 art Nr : 966;
8. Legea R.Moldova Nr. 229 din 10.10.2013 pentru aprobarea Strategiei naţionale în domeniul protecţiei datelor cu caracter personal pentru anii 2013–2018 şi a Planului de acţiuni privind implementarea acesteia;

9. Legea R.Moldova Nr. 133 din 08.07.2011 privind protecţia datelor cu caracter personal Publicat : 14.10.2011 în Monitorul Oficial Nr. 170-175 art Nr. 492, în vigoare din 14.04.2012;
10. raportul de activitate al Centrului Național Pentru Protecția Datelor cu Carcter Personal, pentru anul de activitate 2016 http://www.parliament.md/LinkClick.aspx?fileticket=RukQEZHmkzk%3D&tabid=202&language=ro-RO;
11. Decizia Centrului Național Pentru Protecția Datelor cu Carcter Personal,nr. 581 privind aprobarea formularului tipizat de informare privind efectuarea supravegherii prin mijloace video, din „10" septembrie 2015;
12. Ordinul Centrului naţional pentru protecţia datelor cu caracter personal Nr. 14 din 12.05.2014 cu privire la aprobarea Regulamentului privind controlul legalităţii prelucrărilor de date cu caracter personal. Publicat la 13.06.2014 în Monitorul Oficial Nr. 153-159 art Nr : 814